
DE HANDEN INEEN

EEN GEZAMENLIJK BESTUUR VOOR DE OPENBARE BASISSCHOLEN IN DE MIDDELSEE GEMEENTEN¹

1 Daaronder: de handen ineen

Een basisschool heet niet voor niets zo. In de eerste acht schooljaren wordt bij kinderen een **basis** gelegd waarop ze in hun verdere leven kunnen voortbouwen. Een goede basis bestaat uit kennis en schoolse vaardigheden, maar bijvoorbeeld ook uit zelfvertrouwen en sociale vaardigheden. Hoe belangrijk het basisonderwijs is voor kinderen, beseffen ook de achttien openbare basisscholen in de gemeenten die samen de Middelsee Gemeenten vormen: Het Bildt, Ferwerderadiel, Leeuwarderadeel en Menaldumadeel. Deze scholen willen hun leerlingen de beste ontwikkelingskansen geven.

Dat klinkt eenvoudiger dan het is. De openbare basisscholen in de vier Middelsee Gemeenten zijn meestal klein en ze hebben verschillende besturen. Het is in deze tijd niet gemakkelijk om scholen op die manier goed draaiend te houden. Want er wordt veel verwacht van een school en voortdurend zijn er ontwikkelingen waar op ingespeeld moet worden. Dat lukt beter in een **groter verband**: samen kun je meer dan alleen. Daarom wordt in de Middelsee Gemeenten al enige tijd nagedacht over bestuurlijke samenwerking. Nu worden scholen nog bestuurd door commissies van de gemeente; iedere gemeente heeft zijn eigen bestuurscommissie. Straks komt er één gezamenlijk bestuur los van de gemeenten.

Door de handen ineen te slaan, zal een **krachtiger en slagvaardiger** schoolbestuur ontstaan. Er kan meer deskundigheid in huis worden gehaald en dingen kunnen professioneler worden aangepakt. Dat leidt dus tot meer kwaliteit. De grotere schaal heeft ook financiële voordelen - de gezamenlijke kosten worden relatief lager - en praktische voordelen - het wordt bijvoorbeeld makkelijker om ziekteverzuim op scholen op te vangen. Doordat het schoolbestuur los komt te staan van de gemeenten, wordt de handelingsvrijheid groter. De gemeenten hebben geen directe invloed meer op het beleid van de scholen. Het schoolbestuur heeft alle vrijheid om te bepalen hoe het openbaar basisonderwijs in de Middelsee Gemeenten sterker kan worden gemaakt. De achttien scholen houden daarbij hun zelfstandigheid, op veel punten kunnen ze zelf hun beleid bepalen. Het enige dat verandert, is hun bestuur.

¹ Deze notitie is een advies van de stuurgroep Verzelfstandiging Middelsee Gemeenten. In deze stuurgroep zitten vertegenwoordigers van de vier betrokken gemeenten en de vier bestuurscommissies.

Het samengaan van de besturen vraagt een **reorganisatie**. Voordat zo'n reorganisatie rond is, moet er natuurlijk van alles worden besproken en bedacht. Wat er is besproken en bedacht leest u op de pagina's hierna. Zodat u weet wat er gaat gebeuren in het openbaar basisonderwijs in de Middelsee Gemeenten.

Wat vooraf ging

De afgelopen twee jaar is hard gewerkt aan de reorganisatie van het openbaar basisonderwijs. Het voorstel om tot één zelfstandig bestuur te komen, kwam van de Middelsee Gemeenten. In september 2005 stemden de vier bestuurscommissies in met het voorstel. Er werd een startnotitie gemaakt, waarmee de betrokken partijen het gesprek konden aangaan. Over een heleboel zaken moest duidelijkheid ontstaan, bijvoorbeeld over de financiële situatie en over vraag wie nou straks precies wáarvoor verantwoordelijk zou zijn. Adviseurs van Van Beekveld & Terpstra begeleidden het proces en deden het uitvoerende werk; een stuurgroep met daarin de wethouders van onderwijs van de Middelsee gemeenten en vertegenwoordigers van de vier bestuurscommissies, bepaalde de koers. Er werd veel gesproken met alle betrokkenen en zo werd steeds duidelijker welke kant het uit zou moeten. In december 2006 werden de globale plannen vastgelegd in een hoofdlijnennotitie. Werkgroepen werkten verschillende thema's uit deze notitie uit; hun bevindingen werden verwerkt in het eindrapport, dat in augustus 2007 verscheen. Dit eindrapport is op elke school en bij elke gemeente ter inzage beschikbaar en wordt aan alle bestuursleden en GMR-leden toegezonden.

2 Gemeente en schoolbestuur

Het waren de Middelsee Gemeenten zelf die voorstelden om het bestuur van het openbaar onderwijs helemaal los te koppelen van de gemeente. Dat wil niet zeggen dat de gemeenten niets meer met de scholen te maken zullen hebben. De Nederlandse Grondwet verplicht gemeenten om te zorgen dat er voldoende openbaar onderwijs beschikbaar is. Die **plicht** blijft dus in de Middelsee Gemeenten gewoon bestaan. Omdat de gemeenten deze plicht hebben, zullen ze ook altijd enig toezicht moeten houden op het openbaar onderwijs. Ze moeten immers weten hoe het gaat. Het nieuwe schoolbestuur zal daarom in de toekomst jaarlijks verslag blijven uitbrengen aan de gemeenteraden.

Wat de gemeenten niet meer zullen doen, is optreden als **bevoegd gezag**, ofwel als bestuur. De bestuurscommissies dragen het bevoegd gezag over aan het nieuwe schoolbestuur. Door de verzelfstandiging kunnen beide partijen vrij en ongebonden doen wat ze horen te doen: de gemeenten gemeentelijk beleid voeren en het bestuur schoolbeleid voeren. Het openbaar onderwijs krijgt eenzelfde plaats als het bijzonder onderwijs.

Gemeenten hebben de wettelijke plicht om te zorgen voor **huisvesting** voor scholen. Bovendien moet de gemeente zorgen voor het onderhoud van de buitenkant van de gebouwen. Het schoolbestuur moet zorgen voor het onderhoud van de binnenkant. Dit blijft ook in de nieuwe situatie zo.

Het nieuwe schoolbestuur neemt de bestuurlijke taken over van de bestuurscommissies, dus eigenlijk van de gemeenten:

- * Het waarborgen van het voortbestaan van de achttien openbare basisscholen.
- * Het opzetten en onderhouden van een goede bestuurlijke organisatie.
- * Het opzetten en onderhouden van een goede ondersteunende organisatie, die zich richt op administratie, personeelszaken, financiën en huisvesting.
- * Het ontwikkelen en uitvoeren van onderwijsbeleid: onderwijskundig beleid, personeelsbeleid, financieel beleid, huisvestingsbeleid, enzovoort.

De laatste taak is essentieel. Het onderwijsbeleid is immers bepalend voor de kwaliteit en efficiëntie van het onderwijs. Daarom gaat het bij de bestuurlijke vernieuwing ook om onderwijsvernieuwing. En dat vraagt een heldere visie op de richting die wordt ingeslagen. Het nieuwe bestuur zal zo'n visie formuleren. Natuurlijk zal in de visie het openbare karakter van het onderwijs voorop staan. Het is de bedoeling dat de achttien openbare scholen in Middelsee Gemeenten open en toegankelijk zijn, zodat kinderen zich er ongeacht hun achtergrond - sociaal, cultureel, godsdienstig of levensbeschouwelijk - thuis voelen.

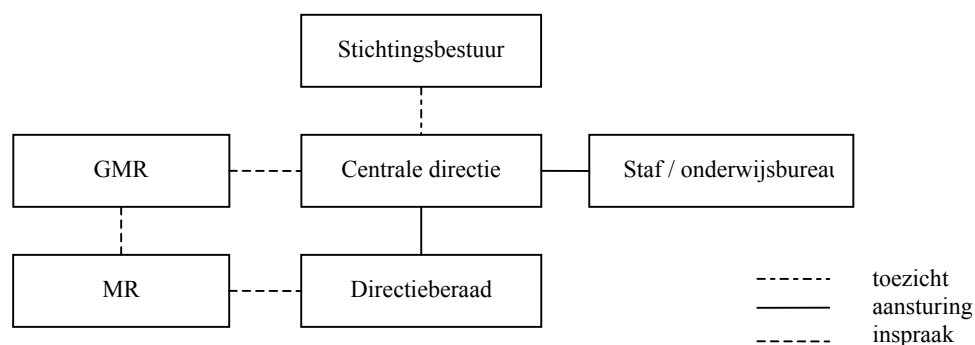
Meer dan voorheen zal het onderwijsbeleid moeten aansluiten bij vragen uit de omgeving. De samenleving verandert en scholen moeten meeveranderen. Er is een groeiende behoefte aan onderwijs op maat en van scholen wordt verwacht dat ze meer verantwoording afleggen over de behaalde resultaten. Omdat op de openbare scholen in de Middelsee Gemeenten het leerlingenaantal dreigt terug te lopen, zullen de scholen beter moeten laten zien wat ze doen en actiever op zoek moeten naar leerlingen. Kortom: de scholen zullen zich ondernemender moeten opstellen, om zo veel mogelijk leerlingen te blijven trekken. Dit betekent zeker niet dat alles nu opeens anders moet, integendeel. Het gaat erom vanuit de huidige situatie waar mogelijk te komen tot verbeteringen.

3 De bestuurlijke organisatie

Op dit moment zijn er in de Middelsee Gemeenten nog vier bestuurscommissies. Iedere bestuurscommissie heeft een eigen medezeggenschapsraad en een algemeen directeur. Er is een onderwijsbureau, dat zelfstandig is en ook onder de gemeente valt. Per 1 januari 2008 worden de vier bestuurscommissies vervangen door één nieuw bestuur. Als rechtsvorm is gekozen voor een stichting: de Stichting Openbaar Primair Onderwijs Noordwest Friesland².

² werktitel er komt nog een prijsvraag voor een naam van de nieuwe stichting.

De stichting heeft verschillende organisatieonderdelen:

Het **stichtingsbestuur** houdt toezicht op de centrale directie. Het bestuur bestuurt op hoofdlijnen en kijkt mee naar de uitvoering van het ontwikkelde beleid dat de centrale directie samen met de scholen voert. Daarbij zal het bestuur adviseren en waar nodig bijsturen. Vanaf 1 november 2007 is er een ‘bestuur in oprichting’. Er zitten acht mensen in dit tijdelijke bestuur: twee leden van iedere bestuurscommissie. Een deel van dit tijdelijke bestuur wordt vanaf 1 januari 2008 ook het definitieve bestuur, aangevuld met een paar “nieuwe” bestuursleden.

De **centrale directie** zal bestaan uit een algemeen directeur en een adjunct-directeur. Samen bepalen zij het beleid van de stichting. Dit gebeurt in overleg met het directieberaad, waarin alle directeuren van de scholen zitten. De algemeen directeur is eindverantwoordelijk voor het beleid. Het is nog niet bekend wie algemeen directeur en adjunct-directeur worden.

De achttien scholen blijven zelfstandig en houden hun eigen directeur. De schooldirecteuren zitten in het **directieberaad**, en denken zo mee over het beleid van de stichting. De schooldirecteuren stellen ook – binnen de grenzen van het stichtingsbeleid – het beleid vast van de school op het gebied van onderwijs, organisatie, personeel, financiën, p.r. en huisvesting.

Het **onderwijsbureau** ondersteunt als stafbureau de scholen, de centrale directie en het bestuur. Dit gebeurt onder meer door middel van adviezen over het uit te voeren beleid en over de kwaliteit van onderwijs. De dagelijkse gang van zaken op het bureau wordt bepaald door een coördinator, die verantwoording aflegt aan de algemeen directeur. De huidige medewerkers blijven werken voor het onderwijsbureau.

De huidige **medezeggenschapsraden** van de scholen blijven bestaan. De vier gemeenschappelijk medezeggenschapsraden (GMR’s) gaan op in één centrale gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

4 De medewerkers

Alle circa tweehonderd medewerkers van het openbaar basisonderwijs in de Middelsee Gemeenten veranderen van **werkgever**. De leerkrachten en directeuren van de achttien scholen zijn in dienst van één van vier bestuurscommissies. Na de reorganisatie komen ze in dienst van de “Stichting Openbaar Primair Onderwijs Noordwest Friesland”. De medewerkers van het onderwijsbureau zijn nu nog in dienst van de gemeente en komen in dienst van de stichting. Alle mensen in vaste dienst krijgen een werkgelegenheidsgarantie.

Een deel van de medewerkers die zich bezighoudt met onderhoud en beheer van de scholen, vooral schoonmakers en onderhoudsmedewerkers, is eveneens in dienst van de gemeente. De onderhoudsmedewerkers blijven in ieder geval in dienst van de gemeente. Nu werken ze alleen voor scholen in één van de gemeenten, maar straks kunnen ze worden ingezet voor alle achttien scholen. De vier gemeenten en de bestuurscommissies zorgen voor een passende regeling voor de schoonmakers. Het is nog niet zeker bij welke organisatie de schoonmakers in dienst komen. Ze krijgen in ieder geval de garantie dat hun arbeidsvoorwaarden ongewijzigd blijven. Er is een beleidsmedewerker huisvesting in dienst van de gemeente, die plannen maakt en dingen regelt. Deze beleidsmedewerker wordt het eerste jaar ingezet voor de nieuwe stichting. De gemeente zorgt daarna voor passend werk.

Voor de mensen die in dienst komen van de “Stichting Openbaar Primair Onderwijs Noordwest Friesland” zal de overgang van werkgever een formaliteit zijn. Hun arbeidsvoorwaarden blijven hetzelfde. Er hoeven geen mensen weg door de reorganisatie, het aantal banen blijft hetzelfde.

5 De financiën

Een reorganisatie moet **financieel haalbaar** zijn. Daarom is goed gekeken naar de financiële situatie van het openbaar basisonderwijs in de Middelsee Gemeenten. Een probleem waar de scholen mee zitten, is de huisvesting. De meeste scholen zijn erg klein en dat is relatief duur. Er zijn kosten die je altijd moet maken, of een school nou klein is of groot, en daardoor is een kleine school per leerling duurder. Omdat de overheidsbijdrage uitgaat van minder kosten per leerling, zitten de scholen met een structureel financieringstekort. Er worden ook enkele ontwikkelingen verwacht waardoor de financiële situatie kan verslechteren. Zo daalt naar verwachting het leerlingenaantal en zullen bepaalde kosten - bijvoorbeeld voor reserves die nodig zijn om de organisatie financieel helemaal gezond te maken - stijgen.

Om financiële problemen te voorkomen, zal het nieuwe schoolbestuur **maatregelen** moeten nemen om de inkomsten te verhogen en de uitgaven te verlagen. Het is nog niet bekend welke maatregelen dit zullen zijn, maar gedacht kan worden aan het ondernemen van activiteiten om het leerlingenaantal op peil te houden, het zoeken naar aanvullende inkomsten, bijvoorbeeld uit sponsoring, het efficiënter inzetten van personeel of het bedenken van manieren om kosten te besparen, enzovoort.

De reorganisatie kost natuurlijk ook geld. Het is immers heel veel werk om de nieuwe organisatie goed draaiend te krijgen en er moeten uitgaven worden gedaan. De gemeente kan deze kosten vergoeden. Maar als een gemeente geld wil geven aan het openbaar onderwijs, moet normaal gesproken hetzelfde bedrag worden gegeven aan het bijzonder onderwijs. Bij bijzondere gelegenheden mag op deze wettelijke regel een uitzondering worden gemaakt, op grond van de ‘bruidsschatregeling’. Met het bedrag dat gemeenten meegeven kan een organisatie worden opgezet die meer kwaliteit biedt en efficiënter werkt.

Naast de bruidsschat krijgt de nieuwe stichting van de gemeenten een startbedrag voor het **onderhoud** van de binnenkant van de scholen. Voor het onderhoud van de buitenkant gaat de stichting trachten samen met de andere schoolbesturen en de Middelsee gemeenten een huisvestingplan te maken voor alle scholen gezamenlijk. De gemeenten blijven verantwoordelijk voor het onderhoud van de buitenkant van een schoolgebouw.

Alle partijen in de stuurgroep zijn het eens geworden over de omvang het overdrachtspakket. Om zeker te zijn van rechtsgeldigheid is een accountant om advies gevraagd. De accountant vindt het overdrachtspakket goed en hiermee kan de nieuwe stichting een verantwoorde start maken.

6 Een goede basis

De basis voor de nieuwe organisatie is gelegd. De komende maanden zullen de plannen voor de reorganisatie verder worden uitgevoerd. Er worden mensen gezocht voor de centrale directie, alle formaliteiten worden geregeld, er worden folders gedrukt, enzovoort. Per januari 2008 gaat dan de nieuwe stichting van start. Dat zal even wennen zijn, vooral voor degenen die een rol spelen in het bestuur van de stichting: bestuurs- en directieleden, medezeggenschapsraadsleden en mensen van het onderwijsbureau. Zij moeten op elkaar ingespeeld raken, werken met nieuwe afspraken, alle goede voornemens gaan waarmaken. Het is een mooie uitdaging.

Maar ook voor de leerkrachten en andere medewerkers op de scholen, de kinderen en de ouders zal het soms wennen zijn. Ook al verandert er in de dagelijkse praktijk niet veel door de reorganisatie, er komt natuurlijk toch een ander bestuur.

De vier bestuurscommissies hebben in het verleden verschillende keuzen gemaakt, verschillende accenten gelegd. Iedere commissie had een eigen stijl van besturen en een eigen cultuur. Het nieuwe bestuur zal het weer anders doen en daar moet iedereen op ingesteld raken.

Communicatie zal de komende tijd het sleutelwoord zijn. Open en eerlijk met elkaar blijven praten, daar gaat het om. Er samen de schouders onder zetten, zodat de nieuwe organisatie ook van iedereen samen wordt. Want het zijn altijd mensen die aan de basis staan van een organisatie, zij bepalen het succes. De Stichting Openbaar Primair Onderwijs Noordwest Friesland heeft succes als het lukt om de achttien openbare basisscholen zo te besturen dat ze sterker worden. Zodat de kinderen die de scholen bezoeken een goede basis meekrijgen voor hun latere leven.

7 Tijdpad

Activiteit	periode
Informatieavond voor alle betrokkenen	maandag 8 oktober 07
Besluitvorming in alle gemeenten en besturen	oktober 07
Inspraakperiode gemeenschappelijk medezeggenschapraden	eind oktober / november 07
Definitief besluit in alle gemeenten en besturen	1 december 07
De werving en selectie van de algemene directie	december 07
Het regelen van alle formele zaken	november / december 07
Nieuwsbrief voor alle betrokken	rond 20 december 07
Start nieuwe organisatie Middelsee gemeenten	1 januari 2008
Nieuwjaarsreceptie nieuwe Stichting	eind januari 2008